

Kandidatur: Biosfärområde Storkriket

Samrådsredogörelse

Ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket

Innehåll

1. Inledning och bakgrund	2
1.1 Vad gäller remissen – vad är Storkriket?.....	2
1.2 Vilka är officiella remiss-instanser	2
2. Synpunkter, bedömning och förslag	3
2.1 Organisation, samverkan och lokalt inflytande.....	3
2.2 Inskränkande på verksamhet samt friluftsliv, besöksnäring och turism	10
2.3 Strategi	16
2.4 Finansiering	19
2.5 Biosfärområdets namn	21
2.6 Universitet och forskning.....	23
2.7 Zonering.....	24
2.8 Övriga synpunkter och redaktionellt.....	26

1. Inledning och bakgrund

Under första halvan av 2023 pågick arbetet med att ta fram ett förslag till ansökan till Unesco om att bilda biosfärområde Storkriket. Remissperioden varade mellan 1 september och 31 oktober. Under perioden uppmuntrades och uppmanades invånare, företag och organisationer i området att lämna in yttranden.

1.1 Vad gäller remissen – vad är Storkriket?

Ordet biosfär syftar till det tunna skikt av vatten, luft och levande organismer som omger vår planet. Människan ingår i och är helt beroende av biosfären. När vi inte nyttjar dess system och resurser på ett hållbart sätt uppstår problem.

Biosfärområden utses världen över för att kunna visa på platser där ekologiska resurser kan brukas utan att förbrukas – och för att skapa platser där metoder för hållbar utveckling för både människa och miljö kan utvecklas och testas. Biosfärområdena är menade att leda arbetet för en långsiktig hållbar samhällsutveckling. Varje biosfärområde är unikt och har sina fokusområden.

Unesco, som är FN:s organ för kultur, vetenskap och utbildning, väljer ut biosfärområden i världen som uppvisar goda exempel på hur nyttjande och bevarande kan gå hand i hand. Grunden för urvalet – en långsiktig hållbar samhällsutveckling – bygger på lokalt engagemang och förankring.

Att bilda ett biosfärområde sker enligt en formaliserad process som tar flera år. Storkriket är just nu inne i en så kallad kandidaturfas. Det innebär att Sveriges nationella biosfärkommitté har beviljat Storkriket som kandidat till att bilda ett nytt biosfärområde – och Storkriket förväntas under en tidsperiod på några år inleda sitt biosfärarbete och skicka in sin slutgiltiga ansökan till Unesco. Med sikten på att skicka in den slutgiltiga ansökan till Unesco under våren 2024, blev ett förslag på ansökan färdigt under sommaren 2023. Mellan 1 september och 31 oktober 2023 kunde alla som ville tycka till om Storkrikets förslag till Unescoansökan om att bilda ett biosfärområde.

1.2 Vilka är officiella remiss-instanser

Information om remissperioden skickades ut till ett antal officiella remiss-instanser;

- Myndigheter och nationella aktörer
- Kommuner (gränskommuner och Malmö p.g.a. markägandeskap)
- Kommunala bolag och samarbeten
- Större markägare, verksamheter och förvaltare
- Föreningar och nätverk
- Byalag i de tre kommunerna

Se bilaga 12 "officiella remiss-instanser" för en komplett lista över remiss-instanser samt yttranden.

Information skickades även ut via Storkrikets nyhetsbrev (drygt 900 mottagare), Instagram (drygt 450 följare) och Facebook (drygt 900 följare). Utöver detta har det även kommunicerats ut via de tre kommunernas (Sjöbo, Eslöv och Lund) kanaler.

För att lämna in ett yttrande kunde man använda sig av en e-tjänst, maila in sitt yttrande eller använda sig av ett formulär där det även gick att vara anonym. I bilagan "officiella remiss-instanser" går det att utläsa vilka som har svarat och i bilagan "Remissvar – ansökan om att bilda Unesco biosfärområde Storkriket" finns alla inkomna synpunkter. Av de 140 officiella remissinstanserna är det 31 som har svarat med yttranden och 7 som har avböjt eller återkopplat att de inte har några synpunkter på förslaget till ansökan. Utöver de officiella remissinstanserna är det 13 aktörer som har svarat på eget initiativ. Dessa står inte namngivna i listan men räknas med i statistiken för inkomna svar. Se tabell 1 för statistik över hur svaren skickats in.

TOTALT INKOMNA SVAR	51
VIA E-MAIL	40
VIA E-TJÄNST	11
VIA BREV	0
VIA FORMULÄR	0

Tabell 1 – Remissvar

2. Synpunkter, bedömning och förslag

I följande avsnitt sammanfattas synpunkterna från inkomna yttranden, vilket efterföljs av en bedömning och förslag till beslut. Yttrandena är tematiserade efter större huvudsakliga områden.

2.1 Organisation, samverkan och lokalt inflytande

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter kopplat till föreslagen organisation, samverkan och inflytande: Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne, Naturvårdsverket, Eslöv kommun, Kävlinge åns vattenråd, LRF (Lantbrukarnas Riksförbund), Boverket, HaV (Havs och vattenmyndigheten), SMHI (Swedish Meteorological and Hydrological

Institute), Lunds fältbiologer, Future by Lund, Öveds byaförening, Mossagården, Genarps byalag, Dalby byaråd, Stiftelsen skånska landskap, RÅSK (Romeleås- och Sjölandskapskommittén).

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Biosfärrådet vill särskilt uppmärksamma att Storkriket på ett föredömligt sätt tillgängliggjort remissversionen genom hemsida, webinarium och genom att ta fram en guide till dokumentet och föreslår att detta tillvägagångssätt kan användas som modell för kommande ansökningar och utvärderingar. Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Kommittén noterar med tillfredsställelse den breda förankringsprocessen och är nyfikna på hur dialogen har gett inspel till arbetet och vad de lokala aktörerna har för förväntningar framöver. Hybridorganisationen är ett intressant grepp. Det behöver vara tydligt hur ansvarsfördelningen och inflytande i organisationen regleras, liksom finansieringen. Finns grundläggande avtal eller avsiktsförklaringar mellan kommuner och eventuella andra ingående parter?

Region Skåne

Region Skåne vill inledningsvis lyfta att det är mycket positivt att Lunds kommun, Sjöbo kommun och Eslövs kommun samverkar både med tillgängligheten till olika hållplatser i området. Det pågår vidare ett utvecklingsarbete där Region Skåne söker nya, mer attraktiva lösningar för anropsstyrd trafik.

Ansökan beskriver en ansats till ett gemensamt krafttag kring kollektivtrafikfrågor för att gynna området i stort. Detta bör även inkludera cykelinfrastruktur eftersom cykeln kan vara ett viktigt komplement till kollektivtrafiken då lokala anslutningsresor kan genomföras på cykel. När cykeln och kollektivtrafiken ska underlätta för varandra är det viktigt att det finns goda cykelparkeringsmöjligheter i anslutningspunkterna. Region Skåne ser fram emot fortsatt samverkan med biosfärområde Storkriket inom Region Skånes ansvarsområden.

Länsstyrelsen Skåne

Länsstyrelsen Skåne ser många fördelar med ett biosfärområde som omfattar Lunds, Sjöbos och delar av Eslövs kommuner. Vi ser att det kan stärka, motivera och öka samordning av satsningar av betydelse för bland annat bevarande av biologisk mångfald, landsbygdsutveckling, klimatanpassningsåtgärder och öka robustheten för kommande klimatförändringar. Ambitionerna med biosfärområdet stärker även livsmedelskedjan och ökar den civila beredskapen, vilket är två av länsstyrelsens prioriterade områden för perioden 2024-2027. Länsstyrelsen Skåne har även skickat in stödbrev för arbetet med biosfärkandidaturen och bistått genom att ingå i styrgruppen för arbetet med ansökan. Länsstyrelsen bistår gärna fortsatt utifrån tillgängliga resurser med insatser. Vi ser även möjligheter att utveckla projekt i samverkan med kommunerna inom det tilltänkta biosfärområdet. Detta såväl under tiden för ansökan som framöver.

Naturvårdsverket

Grundläggande för biosfärområden är att biologisk och kulturell mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling gynnas. Dokumentationen i ansökan är omfattande och ger en bild av ett område rikt på natur- och kulturmiljövärden, en bred kunskapsbas samt ett stort och brett lokalt engagemang som lett fram till beslutet om att vilja bli biosfärområde. Naturvårdsverket anser att den föreslagna hybridorganisationen är ett intressant grepp men gör det viktigt att reglera ansvarsförhållanden och inflytande i densamma. Det är viktigt att, som föreslås, avtal med ingående kommuner tecknas om långsiktigt deltagande och finansiering. Den breda representationen i förstudien och den långvariga förankringsprocessen är en stor fördel för det kommande arbetet och ger en plattform för fortsatt och utökad samverkan.

Eslövs kommun

Eslövs kommun ser positivt på förslaget till organisation. Organisationen är nytänkande och ger goda förutsättningar för att skapa delaktighet bortom de kommunala organisationerna. Att biosfärkontoret lokaliseras till Lund är en rimlig lösning. Det kommer dock att krävas att biosfärkontoret utvecklar arbetssätt och metoder för att ha en god närvaro i samtliga tre kommuner.

Kävlingeåns vattenråd

Kävlingeåns vattenråd ställer sig positiva till det presenterade förslaget på organisation. Kävlingsåns vattenråd bidrar gärna i eventuella arbetsgrupper med kunskap om vattenresurserna inom Kävlingsåns avrinningsområde. Vattenrådet har god kunskap om nutida och historisk hantering av sötvattnet och har många goda idéer och visioner om vattenvårdande åtgärder och att optimera vattenhanteringen.

LRF

LRF anser att det är väldigt positivt att ansökan framhåller hur pass viktig jord- och skogsbruket är i området. LRF ser positivt på grunden med ett biosfärområde, d.v.s. den tänkta plattformen för att få stad och land att mötas. Det LRF känner en besvikelse och kritik över är att LRF som organisation eller alternativt andra representanter från de gröna näringarna inte har fått vara mer delaktiga i projektet under hela arbetets gång för att ta fram ansökan.

Om det är så att biosfärområdet kommer att bildas efter ansökan vill LRF trycka på vikten av att de gröna näringarna finns med i både styrgrupp och arbetsgrupp. Förändringarna som LRF föreslår bör ske redan nu under ansökningstiden.

Lunds kommun

Bedömningen är att då Lunds kommun har deltagit i framtagandet av förslaget till ny organisation och organisationsformen så är förslaget väl förankrat. Det kan dock finnas anledning att förtydliga ansvarsförhållandena mellan den politiska beredningen/utskottet och Storkrikets biosfärsförening. Vidare är bedömningen att det finns en risk att Storkrikets anställda får en ansträngd arbetssituation då de får uppdrag från både beredning/utskott och biosfärsförening samtidigt som arbetsmiljöansvaret åvilar närmaste chef.

Boverket

Boverket ställer sig positiva till Lunds kommun, Sjöbo kommun och Eslövs kommuns samrådsunderlag för förslag till ansökan. Boverket gör bedömningen att ansökningsprocessen och ett framtida biosfärområde ger förutsättningar till stärkt samarbete mellan de deltagande kommunerna gällande hållbar samhällsutveckling. Det föreslagna området har en komplex struktur med både rurala och urbana miljöer. Boverket vill understryka betydelsen av ett tvärsektorielt samarbete kring utveckling av de värden som finns inom området. Gällande förslag på organisation vill Boverket poängtera att det vore en fördel om det ingår en eller flera personer med kompetens inom fysisk planering i den tjänstekommunala samrådsgruppen.

HaV

Ansökan är välskriven och genomarbetad och vi bedömer att den väl fyller kriterierna för bildande av ett biosfärområde. Ansökan innehåller adekvata beskrivningar av områdets värden, förutsättningar och utvecklingsmöjligheter samt sätter mål för hållbar utveckling och hur området ska bidra till att bevara, utveckla och stödja befintliga värden. Ansökan redogör även för hur området ska förvaltas och vilken samordning man avser skapa i området. Samordning av fokusområdena behövs så att den integrerade och avrinningsområdesbaserade förvaltningen av vattenmiljöerna

inkluderar naturvärden och biologisk mångfald samt de åtgärder som krävs för att bibehålla och höja områdets naturvärden.

SMHI

SMHI bedriver vattenmätningar i vattendrag i Storkriket. Om aktiviteter planeras i vattendragen där mätningar görs inom ett avstånd á 5 km från statione behöver SMHI underrättas för att se om åtgärden kan påverka stationen.

Future by Lund

Vi saknar genomgripande beskrivningar av metoder och processer för förändringsarbete när det gäller komplexa samhällsutmaningar med många olika aktörer. Här vill vi föreslå att Storkriket begrundar OECD:s modeller för offentlig innovation, till exempel Observatory of Public Sector Innovation OPSI, samt Future by Lunds och Lunds universitets zonmodell för vad som krävs för att stödja innovation och utveckling i samverkan mellan grupper/organisationer/intressenter i olika faser. Vi bistår gärna med denna kunskap.

RÅSK

I förslaget till Storkrikets strategi 2023–2025 finns "Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv" som ett av fem fokusområden. Frågan om tillgänglig natur kan inte bara lösas inom respektive kommun. Det är nödvändigt att utgå från ett medborgarperspektiv och underlätta förutsättningar och möjligheter till friluftsliv. Förbättrad nåbarhet och tillgänglighet kräver bland annat dialog samt överenskommelser med myndigheter och markägare. Därför behövs regional medverkan och lösningar. För att uppnå friluftsmålet "Tillgänglig natur för alla" krävs betydligt bättre samlad information om natur- och friluftsområden i Skåne och hur man når dessa, förbättrad kollektivtrafik och skyltning av lämpliga vägar för cykling från städer/tätorter till natur- och friluftsområden. Kommittén uppmuntrar till att fortsätta arbeta med att göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att bevara och skydda viktiga friluftsområden, binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare. Romeleås- och Sjölandskapskommittén, RÅSK, medverkar gärna i diskussioner och dialogmöten framöver kring hur förutsättningar och möjligheter till friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan utvecklas inom Storkriket.

Öveds byaförening

Vi i Öveds byaförening är positiva till ansökan om att bilda ett biosfärområde. Vi vill gärna att Byaföreningen även i fortsättningen hålls informerade och bjuds in till byaråd och andra möten som handlar om biosfärområdet. Vi ser en risk i att Lund kommer att dominera biosfärsprojektet, och att vi som bor på landet blir förbisedda.

Mossagården

Mossagården bedömer förslaget på organisation som vettigt.

Privatperson

Min uppfattning är att biosfärområdet skulle uppnå en högre trovärdighet som en självständig organisation, till exempel en ideell förening. Det finns viktiga signalvärden och en frikoppling från kommunen (en av tre) gör uppdraget tydligare för medborgarna, samarbetspartners och också politiker. Det kan också ge en större utvecklingskraft och rörlighet. Närheten till kommunerna kommer att finnas där ändå genom samarbetsavtal/finansiering o.s.v.

Privatperson

För att säkerställa att Storkriket blir ett riktigt framgångsrikt biosfärområde bör kommunerna överväga följande punkter:

- Aktivt engagemang från invånare: Det är viktigt att inkludera och engagera invånarna i beslutsprocessen och hållbarhetsinitiativen. Lokalt stöd och engagemang är avgörande för att biosfärområdet ska blomstra.
- Hållbar turismhantering: Med ökad attraktion kan turismen öka. Kommunerna bör ha en plan för hållbar turismhantering för att säkerställa minimal påverkan på miljön och den lokala kulturen. Med rätt strategi och samarbete kan Storkriket verkligen bli ett föredöme för hållbar utveckling och naturbevarande i Sverige och internationellt.

Lunds Fältbiologer

Bra att organiseringen är utspridd bland olika utskott och föreningar. Saknar ett omnämmande av högst beslutande organ – direktdemokratiska årsmöten eller representanter från olika utskott? Mycket vikt verkar läggas på de politiska besluten, vilket vi givetvis förstår då ni kommer att agera inom många kommuner, hade dock önskat att åtgärder hade vidtagits inom organiseringen för att förhindra att politiken styr vad som föreligger vara ett projekt ämnat att stärka Skånes regionala ekosystem. Förslagsvis kan det undvikas med ett högsta beslutande organ bestående av representanter från de olika utskotten, grupperna och samarbetsföreningarna. Önskvärt hade också varit att tillgodose Skånes befolkning med ett enkelt sätt att framföra åsikter, exempelvis genom er hemsida, utan behov av fortsatt engagemang. Ett värdefullt sätt att uppmärksamma eventuella problem på lokal nivå. Lunds Fältbiologer önskar gärna delta i biosfärområdet genom att anordna utflykter till området för våra medlemmar i syfte att utbilda, och framhålla värdet av UNESCO-parker.

Stiftelsen Skånska landskap

Vi ser fram emot att detta för friluftsliv, jord- och skogsbruk så viktiga och intressanta område blir ett biosfärområde. Vi har mycket kontakter med Biosfärområdet Vattenriket och ser stora möjligheter till samarbeten och utvecklingsområden för oss inom flera olika fält såsom viktiga framtidsfrågor inom områdena biologisk mångfald, alternativa brukningsformer för skog i ett förändrande klimat samt frågor kring friluftsliv och folkhälsa. Stiftelsen Skånska Landskap ser mycket positivt på ansökan om att bilda biosfärområde Storkriket. Vi ser fram emot fortsatt samverkan med Biosfärområde Storkriket inom alla våra verksamheter och är öppna för dialog och samarbete nu och i framtiden.

Genarps byalag

Med fokus på vad Genarps byalag arbetar med är kollektivtrafiken ett viktigt fokusområde för Genarp. Att det under fokusområde 4 "Framgångsrikt samspel mellan stad och land" framgår att Storkriket har potential att utvecklas till en hållbar destination men att det förutsätter en utvecklad kollektivtrafik ser byalaget mycket positivt på. Kollektivtrafik till och från Genarp har under en lång tid varit bristfällig och för att öka hållbart resande behöver kollektivtrafiken förbättras. Här kan Genarps byalag och Storkriket arbeta tillsammans.

Dalby byaråd

Vi tycker att lokala företag och föreningar bör få en tydligare roll i organisationen. Vi ser en risk i att organisationen kommer att bli toppstyrd av universitet och myndigheter. Det bör vara tydligare hur medborgarengagemanget ska stärkas. För att medborgare, lokala företag och föreningar enkelt ska kunna söka medel till projekt bör det finnas information och hjälp tillgänglig i byarna. Vi i Dalby Byaråd kan bistå med hjälp och information kring hur man söker medel till projekt kopplade till Storkriket. Vi kan även bidra genom att skapa forum för diskussioner mellan medborgare och makthavare.

Bedömning och förslag

Bedömning

Det finns ett intresse från många aktörer kring att delta i biosfärbetet. Önskemål om deltagande kan se ut på olika sätt. Vissa aktörer vill ingå i styrning, driva gemensamma intresseområden och vissa personer vill involveras privat under sin fritid. Människors och organisationers vilja av att delta är en god grund och något som Storkriket måste värna. Lokal samverkan är, precis som flera remissinstanser uttrycker det, grunden för att biosfärområden ska utgöra arenor för vetenskap, praktik, innovation och samhällsutveckling. Att driva gemensamma intressen som till exempel infrastrukturfrågor (kollektivtrafik, cykelinfrastruktur) eller friluftslivsfrågor är något som biosfärverksamheten delvis redan har påbörjat och ser fram emot att fortsätta utveckla tillsammans med till exempel Region Skåne, Romeleås- och Sjölandskapskommittén, byaråd/byalag och Stiftelsen skånska landskap. Under fokusområde nr 4 "Framgångsrikt samspel mellan stad och land", i strategin, finns möjlighet att komplettera texten om hållbar mobilitet med cykelinfrastruktur.

Liksom Storkrikets föreslagna organisation i ansökan, är samtliga biosfärområden i Sverige hybridorganisationer eller gränsorganisationer vilket bland annat kännetecknas av att skilda organisationsformer ryms inom samma organisation. Utformningen av hybridorganisationerna handlar om biosfärområdenas mångfacetterade behov och funktion och delaktighet i arbetet att lösa komplexa samhällsutmaningar. Den ena sidan av den föreslagna organisationen för Storkriket skapar goda förutsättningar till långsiktig trygghet och ett kommunalt stabilt ägandeskap och samarbete mellan kommunerna (gemensam politisk beredning/eller utskott). Den andra sidan av organisationen (Storkrikets biosfärförening) är mer agil, möjliggör inkludering, brett deltagande, ökade kontaktytor och är en förändringsbenägen funktion. Inflytande och engagemang kommer därmed från olika håll och bidrar till utveckling.

Fördelen med att organisera verksamheten över olika sektorer och institutionella logiker är flera. Det kan bidra till ökade kontaktytor, ökad innovationskraft, bättre förankring, bredare representation, och inte minst möjlighet till ett större kunskaps- och erfarenhetsutbyte och fler finansieringsmöjligheter (projektmedel till offentliga organisationer, projektmedel för ideella organisationer samt investeringar från sociala investerare, vilket kan ge en stabilare ekonomisk grund). En välfungerande hybridorganisation kan således ge många fördelar visavi en mer traditionellt renodlad organisationsform och föreningsformen uppfyller flera av de behov som remissinstanserna uttrycker ett önskemål kring, till exempel Dalby byaråd, Lunds fältbiologer och även en privatperson. Future by Lund, en av remissinstanserna, föreslår att titta på OECD:s modell

för offentlig innovation, och Lunds universitets zonmodell för innovation och utveckling i samverkan. Detta är ett bra förslag som bör undersökas vidare.

För att möta eventuella utmaningar med föreslagen organisation är det av stor vikt att samarbetet mellan olika aktörer regleras i formella avtal och avsiktsförklaringar. Det svenska biosfärprogrammet, Naturvårdsverket och Lunds Fältbiologer har uttryckt funderingar kring vem det är som egentligen bär huvudansvaret för organisationen, tillsätter biosfärkoordinator/verksamhetsansvarig etc. Är det föreningen eller den politiska beredningsgruppen? Formella avtal, organisationens olika roller, föreningens stadgar och verksamhetsledarens ansvar behöver utvecklas under 2024, där detta tydligt klargörs. För att minska risken för att Storkrikets anställda får en ansträngd arbetssituation, enligt Lund kommuns yttrande, så behöver arbetsfördelningen i relation till organisationens olika delar (beredning/utskott och biosfärförening) vara klargjord.

Att levandegöra arbetet i de tre kommunerna, och få alla de tre organisationerna att känna ett ägandeskap är av stor vikt vilket Eslöv uttrycker i sitt remissvar. Mellankommunala samarbetsarenor behöver succesivt startas upp. I dagsläget finns samarbetsarenor mellan kulturförvaltningarna, inom plats- och destinationsutveckling, och kommunikation. Öveds byaförening har uttryckt en rädsla kring att Lunds kommun ska dominera arbetet. Då Lunds kommun är den största aktören så finns det en risk, vilken i dagsläget inte har utgjort något problem, men som ständigt behöver bevakas och hanteras i det dagliga arbetet.

Flera remissinstanser, däribland LRF, har uttryckt en önskan om att delta mer aktivt i arbetet. Under kandidaturen har ett stort antal dialogmöten och presentationer genomförts, varav flera med den gröna sektorn. Detta behöver fortsätta utvecklas och önskemål om mer aktivt deltagande är mycket positivt och behöver utvecklas vidare. En begränsande faktor är biosfärkontorets ganska små personalresurser utifrån det mycket stora önskemålet om dialog och medverkan. Externfinansierade projekt är viktiga för att växla upp kommunernas basfinansiering och för att frigöra resurser till samverkan inom olika fokusområden vilket biosfärverksamheten jobbar aktivt för att utveckla.

Förslag

Förslaget att utveckla en hybridorganisation föreslås kvarstå och under 2024 tar biosfärverksamheten fram underlag vad gäller formella avtal, organisationens olika roller, föreningens stadgar och verksamhetsledarens ansvar för att kunna påbörja implementering under 2025.

Samverkansarenor inom Storkrikets fokusområden föreslås startas upp kontinuerligt beroende på aktörers behov, intresse och utifrån biosfärverksamhetens interna resurser.

Under kommande år föreslås att extra fokus läggs på att involvera lantbrukare, markägare och hästnäringen genom att bland annat bjuda in de kommunala LRF-grupperna (Lund, Eslöv och Sjöbo) till workshops. Det nya projektet kring klimatanpassning i samverkan med Lunds universitet CEC (centrum för miljö och klimatvetenskap) kommer genomföras under 2024–2025 och föreslås användas och bidra till samverkan och dialog. I projektet kommer nyckelintressenter bjudas in (bland annat LRF, Hushållningssällskapet, Region Skåne, och Sydvatten).

För att belysa cykelinfrastrukturens roll föreslås kapitel 4 i Storkrikets strategi kompletteras (under rubriken Hållbar mobilitet).

För att möjliggöra lokalt inflytande föreslås att biosfärverksamheten under sista året som kandidatur fortsätter att löpande föra dialog med olika aktörer och verksamheter både internt inom de tre kommunerna och externt gentemot boende och verksamma i området. Biosfärfestivalen föreslås att även under 2024 användas som en viktig arena för samverkan och för att lyfta alla de aktörer som bidrar till att göra Storkriket till en unik plats.

2.2 Inskränkande på verksamhet samt friluftsliv, besöksnäring och turism

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter i relation till deras pågående verksamhet inom området samt kopplat till friluftsliv, besöksnäring och turism: Region Skåne, LRF, Forsvarsmakten Sverige, Fortifikationsverket, Nordic Sugar AB, Malmö Stad, Sydvatten, Romeleås- och Sjölandskapskommittén, Lunds fältbiologer, Stiftelsen skånska landskap, Öveds byaförening och en privatperson.

Region Skåne

Ansökan kan med fördel ta upp vikten av att verka för att utveckla sammanhängande grönstruktur för såväl rekreativa som ekologiska värden och behov i enlighet med Regionplan för Skåne 2022–2040 och planeringsprincip "Verka för att utveckla ett sammanhängande och finmaskigt nät av grönstråk".

LRF

LRF ser i grunden positivt på biosfärområdet och att jord- och skogsbrukets höga värde lyfts i ansökan. De företag som befinner sig inom biosfärområdet måste kunna känna en säkerhet för att kunna växa och utvecklas och inte hämmas. LRF är rädd för att biosfärområdet kan komma att innebära mer tvingande skydd.

Forsvarsmakten Sverige

Både Revingehed och Björka är utpekade riksintressen för totalförsvarets militära del och Forsvarsmakten måste utan inskränkning kunna fortsätta att verka här. Skyddet av totalförsvarets intressen måste beaktas för att Forsvarsmakten ska kunna tillväxa i enlighet med försvarsbeslutet.

Påtaglig skada på skjutfält som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del bedöms uppstå då åtgärder medför direkta eller indirekta begränsningar i vilken verksamhet som kan genomföras på skjutfältet. I det här fallet:

- Planer och bestämmelse som uppmuntrar friluftsliv och rekreation inom det område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk.

Att implementera ett biosfärområde i närheten av Revingehed och Björka bedöms kunna förskjuta allmänhetens uppfattning av vad området främst är (från övningsfält till rekreationsområde) samt öka besöksstrycket. Det är rimligt att förvänta sig fler och även mer långväga besökare än idag vilket går emot Försvarets behov av att minska besöksstrycket i närområdena till Revingehed och Björka. Ett ökat besöksstryck befaras medföra fler konflikter till exempel i form av ohörsamhet vid avlysning och riskerar i förlängningen att leda till större skaderisk för tredje man.

En förutsättning för att biosfärområdet och Försvarets verksamhet ska kunna samexistera är genom att inte märka ut Revingehed och Björka som lämpliga rekreationsområden. Detta genom att helst utesluta berörda övningsfält ur ansökan.

För att vidare säkerställa att det utpekade biosfärområdet inte får en inskränkande verkan på Försvarets verksamhet är det en förutsättning att ett tillägg i underlaget görs som möjliggör Försvarets fortsatta verksamhet i området utan inskränkningar. Försvarets verksamhet ska därför undantas från den presenterade ansökan för att Försvaret ska kunna tillstyrka förslaget.

Fortifikationsverket

Fortifikationsverket äger och förvaltar fastigheter för nyttjande av, bland annat, Försvaret. Dessa är vitala för allmänna intressen som försvaret av Sverige. I förevarande fall utgörs dessa av Revingehed och Björka övningsfält. Dessa är några av södra Sveriges främsta övningsfält för pansar- och mekaniserade förband, samt även för motoriserade diton. Aktiviteten på fälten kommer att öka väsentligt under kommande år då ytterligare en brigad ska sättas upp på P7. Innebörden av detta är att övningsverksamheten också kommer att intensifieras, vilket kommer att göra att verksamhet kommer att bedrivas i mycket högre utsträckning. Redan idag finns stundtals problematik med utomstående som hindrar eller stör övningar och därmed finns en risk med att det tillkommer ytterligare turism genom klassificeringen som biosfärområde. I händelse av att tillflödet till fältet ökar, kan det ge negativ påverkan på riksintresset som Försvarets verksamhet utgör och som omfattar hela fastigheten. Det kan också innebära att fastighetens lämplighet som övningsfält förfelas och försämras.

Det är därför av yttersta vikt att alla åtgärder vidtas för att inte öka besöksfrekvensen. Exempelvis ser Fortifikationsverket att om möjlighet finns att helt exkludera våra fastigheter ur ansökan vore det mest önskvärt. I annat fall måste fastigheterna exkluderas i alla kartor i kommunikation om biosfärområdet eller tydligt markeras som militärt övningsområde. Verket ser fram emot att vara delaktigt i det arbetet framgent.

Innan konkreta förslag i linje med ovan är presenterade kan inte Fortifikationsverket tillstyrka förslaget.

Sydvatten

Sydvatten äger södra delarna av Vombsjön samt stora markområden kring Sydvattens infiltrationsområde i Vombs furu. Omgivande markanvändning och aktivitet kring Vombs furu och Vombsjön är avgörande för dricksvattenförsörjningens kvalitet och leveranssäkerhet. Infiltrationsområdet tål endast ett mycket begränsat tryck från allmänheten. Sydvatten ser gärna framöver ett samarbete kring alla frågor som främjar en hållbar dricksvattenförsörjning och vill på tidigt stadium få information om och diskutera aktiviteter som kan komma att påverka Sydvattens intressen. På grund av det försämrade säkerhetsläget i världen kommer det på sikt krävas fler åtgärder för att öka säkerheten för

dricksvattenproduktionen i Vomb, till exempel genom att begränsa tillgängligheten i området. Framtaget förslag till ansökan väcker vissa funderingar kring Biosfärområdets inställning och framtida intentioner gentemot dricksvattenproduktionen i området. Dricksvattenproduktionen är beroende av en fortsatt reglering av Vombsjön och en ostörd miljö kring Vombfältet.

Sydvatten önskar att Storkrikets inställning till pågående vattenverksamhet och nödvändig utveckling av denna förtydligas innan Sydvatten kan meddela slutlig inställning till inrättande av Biosfärområdet. Tas tillräcklig hänsyn till den regionala dricksvattenförsörjningen i området avseende allmänhetens tillgänglighet m.m. har Sydvatten inga synpunkter på inrättandet.

Malmö stad

Malmö stad är sammantaget försiktigt positiva till införande av det föreslagna biosfärområdet förutsatt att ansökan tydligare tar ställning till vattentäkten som en mycket viktig samhällsfunktion och Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna i Vombsjön och begränsa allmänhetens tillgänglighet till området. Malmö stad förutsätter också att biosfärområdet inte kommer medföra någon negativ inverkan på vattenskyddsområdet vad gäller möjligheten att utveckla vattentäkten eller reglera vattennivån i Vombsjön långsiktigt. I ansökan beskrivs målkonflikten mellan dricksvattenförsörjningen och regleringen av sjön och dess negativa påverkan på naturvärden. Malmö stad saknar en ingående beskrivning av konflikten och ett tydligt ställningstagande från kandidaturens sida i målkonflikten. I förslagen ansökan är det inte tydligt att kandidaturen ställer sig bakom Sydvattens möjlighet att långsiktigt reglera vattennivåerna i Vombsjön eller begränsa allmänhetens tillgänglighet till området. Malmö stad förutsätter att införande av Biosfärområde Storkriket inte kommer att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Nordic Sugar AB

Nordic Sugar AB har inget att erinra så länge förslaget inte förhindrar Nordic Sugar AB:s utrymme att verka och fortsätta utveckla sin verksamhet. Nordic Sugar AB stödjer förslaget och ser fram emot att finna synergier och samarbetsområden där människor, verksamheter och samhällen kan existera tillsammans.

RÅSK

Romeleåsen och Sjölandskapet är särskilt utpekade i Miljöbalken 4:e kap, § 2. Området är unikt ur nationell synpunkt, med omväxlande områden av bokskogar, jordbruksmark, sjöar och slott och rymmer också de närmast större skogs- och naturområdena för mer än hälften av Skånes befolkning. Det är här behovet av tillgänglig natur är som störst.

RÅSK anser att det krävs ett aktivt och målmedvetet arbete om friluftsmålen ska nås. De 10 nationella målen för friluftslivet beslutades 2012. Det första målet är Tillgänglig natur för alla. I planering och genomförande är det angeläget att utgå från medborgarperspektivet. Därför anser RÅSK att det är viktigt att i det fortsatta arbetet analysera vilka insatser och åtgärder som krävs för att nå de nationella friluftslivsmålen, samt vem som ansvarar för genomförandet. I slutet av 2023 kommer Naturvårdsverket att överlämna nästa uppföljning av Sveriges tio friluftsmål till regeringen. Det tror vi blir ett värdefullt resultat även för Storkriket och friluftslivet i området, se länken: Sveriges friluftslivsmål (naturvardsverket.se).

Kommittén uppmanar till att fortsätta arbeta med att göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att på ett bättre sätt binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare.

Förbättrad nåbarhet och tillgänglighet kräver bland annat dialog samt överenskommelser med myndigheter och markägare. Därför behövs regional medverkan och lösningar. Det är viktigt med en helhetssyn när det gäller att

säkerställa natur- och kulturmiljövårderna långsiktigt inom Romeleåsen och Sjölandskapet, vilket också är delar av det föreslagna biosfärområdet Storkriket.

Lunds fältbiologer

Vi hade varit intresserade av att se mer av konkreta förslag gällande miljömässig återställning av området. Vi hade dessutom önskat att ni tar ställning till riskerna förenade med:

Ökad turism – finns det några preventiva åtgärder planerade för att förhindra bl.a. ökad nedskräpning och störningar av djurlivet. Förslagsvis hade ett samarbete med kommunerna kunnat upprättas för att få arbetskraft åt skräpplockning.

Öveds byaförening

Vi ser fler negativa effekter i nutid av en ökad besöksnäring än de som nämns på s. 156. Ökad bilism, mer biltrafik på småvägar och otillräckligt antal parkeringsplatser för bilar. Buller både från bilar och annat ökar. Sophanteringen behöver fungera, så att skräpet inte hamnar i naturen eller fyller privatpersoners soptunnor. Även människorna blir störda, inte bara växter och djur som nämns i texten.

Stiftelsen Skånska landskap

Vikten av det rörliga friluftslivet och besöksnäringar knutna till det är en viktig faktor för att utveckla landsbygden och skapa försörjning på många sätt. Inom det föreslagna biosfärområdet finns två av Skånes mest välbesökta friluftsområden, Skrylle och Snogeholm. I övrigt finns även andra skogar och öppna områden som inbjuder såväl lokala som utländska besökare. Vi bidrar till det genom den infrastruktur som finns uppbyggd i våra strövområden samt samarbete med lokala entreprenörer som hyr ut av oss ägda hus inom området. Att få ut barn och unga ut i naturen är ett prioriterat område för stiftelsen för att öka förståelsen för naturen och dess betydelse för biologisk mångfald, ekonomi, klimat och rekreation/folkhälsa. Där borde även biosfärområdet kunna vara en drivande part i likhet med den roll som Biosfärområdet Vattenriket har. Vi jobbar aktivt med ekonomiskt bidrag från såväl Region Skåne som kommunen, privata företag och sparbanksstiftelser med att få ut barn och unga i naturen. Men det finns plats för fler!

Privatperson

Lokalt stöd och engagemang är avgörande för att biosfärområdet ska blomstra. Hållbar turismhantering: Med ökad attraktion kan turismen öka. Kommunerna bör ha en plan för hållbar turismhantering för att säkerställa minimal påverkan på miljön och den lokala kulturen. Med rätt strategi och samarbete kan Storkriket verkligen bli ett föredöme för hållbar utveckling och naturbevarande i Sverige och internationellt.

Bedömning och förslag – inskränkning på verksamheter i området

Bedömning

Varken ett inrättande av biosfärområde eller zoneringskartan i ansökan kan komma att innebära några inskränkningar på jord- eller skogsbruksföretag i området, på Försvarsmakten Sverige, Fortifikationsverket, Sydsvatten AB, Malmö stad eller Nordic Sugar AB eller förhindra dess framtida utveckling. Ett inrättande av ett biosfärområde medför inte några ytterligare förändringar eller restriktioner vad gäller äganderätten, nyttjanderätten, brukanderätten eller allemansrätten. Storkriket lyder under allmän svensk lagstiftning och omfattas därmed inte utav några ytterligare nationella lagar och bestämmelser specifika för biosfärområden. Biosfärverksamheten ansvarar

inte heller för inrättande av skyddade områden, eller tillsyn och tar inga beslut gällande mark- och vattenanvändning eller bebyggelsestruktur inom området. Biosfärverksamheten kan alltså inte, utifrån Lunds fältbiologers förfrågan, ställa krav på skogsägare, jordbruk eller besöksnäring.

Sydvatten och Malmö stad har synpunkter och vill att biosfärområdet och ansökan ska ta ställning till målkonflikten mellan dricksvattenförsörjningen och regleringen av Vombsjön och dess påverkan på naturvärden. Biosfärområdets syfte är inte att ta ställning till rådande intressekonflikter i området utan primärt att agera som en neutral arena och plattform för att bidra till att hitta lösningar på intressekonflikter.

Yttranden gällande biosfärområdets zonindelning hanteras under kapitlet zonerings 2.7

Förslag

Utifrån ovan bedömning föreslås inga förändringar av utbredningsområdet i ansökan då inrättande av ett biosfärområde inte kan komma att innebära några inskränkningar på verksamheter i området.

Ansökan tar ingen ställning till rådande intressekonflikter i området enligt önskemål från Sydvatten, Malmö stad, Försvarmakten eller Fortifikationsverket. Ansvaret att hantera och avväga olika målkonflikter och viljeinriktningar, inom mark- och vattenanvändning samt bebyggelsestruktur ligger inom ramen för kommunernas ordinarie översiktsplanering. Biosfärområdet kan vid behov agera som en neutral arena och plattform för att bidra till att hitta lösningar på intressekonflikter.

Bedömning och förslag – friluftsliv, turism och besöksnäring

Bedömning

Storkriket är beläget i Nordens största metropolregion Öresundsregionen med 4,4 miljoner invånare och exploateringsstakten och tillväxten i området är hög. Friluftsliv och natur är viktigt för boende och verksamma i området och kan berika människors liv på olika sätt. Dess betydelse sträcker sig över fysisk hälsa, mental hälsa, sociala relationer och miljömedvetenhet.

Enligt turismforskare finns indikationer på att turismen till Nordeuropa kommer att öka bland annat på grund av klimatförändringen med kraftiga värmeböljor, extremtorka och bränder i Sydeuropa. Utifrån Försvarmakten, och Fortifikationsverkets synpunkter är det svårt att förutspå hur mycket ett utnämmande av ett biosfärområde kan komma att påverka den allt jämt ökade befolkningstätheten eller de pågående besöksströmmarna till Nordeuropa.

En ökande befolkningstäthet i regionen med behov av fritidsaktiviteter (vandring, cykling, ridning, fågelskådning, bad etc) samt en eventuellt ökad turism bidrar till både utmaningar och

möjligheter för området. Utmaningar kan ses i området redan idag, så som nedskräpning på vissa platser; påverkan på mark och skog, ökad biltrafik, ökad belastning på vissa natur- och skyddsvärda områden (såsom Revingehed och Vombs fure) och störning för lokalbefolkningen. Men det finns också flera möjligheter kopplat till friluftsliv, besöksnäring och turism för biosfärområdets boende och verksamma. Besöksnäringen bidrar till ekonomisk tillväxt, vilket i sin tur möjliggör för människor att kunna bo och verka i landsbygdsområden. Genom att attrahera besökare kan lokala företag, restauranger, hantverkare och guider skapa arbetstillfällen och generera intäkter. Landsbygdsturism kan vidare stödja lokalt jordbruk genom att skapa efterfrågan på lokala produkter och matvaror. Genom att främja turism på ett hållbart sätt kan man också öka medvetenheten om vikten av att bevara naturområden och verksamhetsområden och skydda dem från skadliga påverkningar.

Utmaningarna och möjligheterna kopplat till en ökad befolkningsmängd och fler besökare i Storkrikets landskap föranleder och motiverar ett utökat strategiskt och proaktivt arbete över kommungränserna. Detta arbete har i biosfärverksamhetens regi påbörjats under kandidaturen genom projektet "Vår plats i biosfären".

Projektet "Vår plats i biosfären" är ett samarbete mellan de tre kommunerna och lokala aktörer och följer en steg-för-steg-guide för hållbar turism, framtagen för Unesco världsarv. En hållbar turism i Storkriket innebär en balansgång mellan att å ena sidan tillgängliggöra olika miljöer där möjligheter för besökare finns samtidigt som andra områden behöver skyddas och människor aktivt ledas bort (identifierade områden är bland annat Revingehed, se Försvarsmakten och Fortifikationsverkets synpunkter ovan), och delar av Vombs fure (se Sydvattens synpunkter ovan).

Ett förslag kopplat till att tillgängliggöra området som har utvecklats under biosfärkandidaturen är utvecklingen av ett biosfärcentrum på Hasslemölla gård, utanför Veberöd. Lunds kommun har köpt in gården och arbetar för att utveckla det rörliga friluftslivet runt gården. Bland annat kommer en vandringsled utvecklas mellan Veberöd och Hemmestorp mölla där naturvärdena på många sätt motsvarar de på Revingehed. Det finns många fler områden i Storkriket där utvecklingsmöjligheter finns och som kommunerna arbetar för att tillgängliggöra för besökare (till exempel Romeleåsen, genom RÅSK-samarbetet Snogeholm, och Skrylle etc).

Tillsammans genom plattformen Storkriket kan kommunerna och dess olika aktörer, till exempel Försvarsmakten, Sydvatten, RÅSK, Stiftelsen skånska landskap och besöksnäringens aktörer, arbeta förebyggande och proaktivt för en hållbar turism, innan problem uppstår eller förvärras. Enligt en privatpersons remissyttrande ovan skulle en gemensam plan/strategi för hållbar turismhantering göra att Storkriket blir ett föredöme i Sverige och internationellt. Både Region Skåne och Romeleås- och Sjölandskapskommittén uppmuntrar till att fortsätta samarbeta med att

göra områden tillgängliga för friluftslivet genom att på ett bättre sätt binda ihop kollektivtrafik, leder och områden med tätorter och göra dessa nåbara både för boende och för besökare. Lunds fältbiologer föreslår gemensamma krafttag för skräpplockning vilket också är en möjlighet.

Förslag

Det uppstartade samarbetet mellan kommunerna och lokala aktörer (Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Sydvatten, besöksnäringens aktörer etc), kopplat till hållbar plats- och destinationsutveckling utgör ett strategiskt och proaktivt arbete som föreslås fortgå och utvecklas vidare.

För att synliggöra det militära riksintresset och för att förtydliga de intressekonflikter som föreligger föreslås ansökan kompletteras med information under kapitel 3.2.2 (Områdets potential att främja en hållbar utveckling), kapitel 15.4 och i kapitel 17.2 (intressekonflikter inom biosfärområdet).

Ansvaret att hantera och avväga olika målkonflikter och avvägningar, till exempel mellan friluftslivsintressen, militära intressen eller naturvårdsintressen, ligger inom ramen för kommunernas ordinarie översiktsplanering. Biosfärområdet kan vid behov utgöra en neutral arena för dialog och för att hitta möjliga lösningar.

2.3 Strategi

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter på Storkrikets strategi: Eslövs kommun, Genarps byalag, Kävlingeåns vattenråd, Lunds kommun, Länsstyrelsen Skåne, Mossagården, Naturvårdsverket, två privatpersoner, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Romeleås- och Sjölandskapskommittén (RÅSK) och SLU-Partnerskap Alnarp.

Eslöv kommun

Eslöv kommun anser i yttrandet att målstrukturen i strategin upplevs som invecklad och behöver förtydligas, framför allt i själva ansökan. Det gäller särskilt relationen mellan huvudfunktioner och mål. Kommunen anser också att målen blir mycket omfattande, vaga och bitvis svårbegripliga, samt att de bör omformuleras så att de blir snävare och tydligare. Det gäller särskilt mål 3 som lyder "Främja biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap, utbildning för hållbar utveckling och kapacitetsuppbyggnad". Vad som åsyftas med biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap är otydligt. Det finns idag flera universitet i Sverige som erbjuder kurser och program i hållbarhetsvetenskap. Eslövs kommun förutsätter att det inte endast är dessa som åsyftas. Målet bör omformuleras så att det tydligt framgår att syftet är att främja vetenskap som berör områdena biologisk mångfald och hållbar utveckling oavsett institution.

Eslöv kommun anser att valet av fokusområden är relevanta och lagom många i antal. För att motivera valet av fokusområden ytterligare hade det varit en styrka för ansökan om det i strategin tydligare framkom vilka de huvudsakliga utmaningarna är, samt hur fokusområdena svarar upp mot dem. Eftersom målen är väldigt omfattande

klaras inte fokusområdena av att täcka in hela målbilden. Det uppstår därför ett glapp mellan mål och fokusområden, framför allt vad gäller kopplingen till att skapa rättvisa och hälsosamma samhällen och ekonomier samt att bidra till att begränsa klimatförändringarna. För att minska glappet mellan mål och fokusområden kan dels målen bli snävare och tydligare och dels fokusområdena skarpere.

Eslöv kommun ser positivt på att fokusområdena beskriver den lokala kontexten på ett utförligt sätt. Fokusområdena är dock ganska vaga avseende vad man avser göra framöver. Ifall det är för tidigt i processen att tydligare beskriva vad man avser göra så skulle fokusområdena istället kunna förtydligas avseende vad man vill uppnå. Det kan exempelvis handla om samverkan kring utveckling av vandringsleder, kollektivtrafik och skydd av värdefull natur.

Genarps byalag

Byalaget ser mycket positivt på ansökan och det arbete som föreslås inom Storkrikets fem fokusområden.

Kävlingeåns vattenråd

Kävlingeåns vattenråd nämner i sitt yttrande att fokusområde 2, "Smart förvaltande av vårt vatten", kan ändras till "Smart vattenhantering". Orsaken är att ordet "förvaltande" låter statiskt, det vill säga att något befintligt ska tas om hand, när det också handlar om att utveckla/optimera/restaurera vattenresurserna för framtida vattenbehov. Vattnet är inte vårt, därav föreslås i yttrandet att även ordet "vårt" tas bort.

Lunds kommun

Lunds kommun ställer sig positiv till förslaget på mål och fokusområden och anser att det går väl i linje med kommunens eget arbete för en hållbar utveckling.

Länsstyrelsen Skåne

Utifrån de behov som kommer med den kommande Naturrestaureringslagen och bland annat det beskrivna behovet av att återställa landskapets vattenhushållande, vattenrenande och kolbindande förmåga samt återställa våtmarksarealer i Storkriket (s. 14 i Strategi, bilaga 3) vore det bra att inkludera även lydelsen "restaurera" i målen för biosfärområdet. Det skulle kunna formuleras i mål 1. "Natur: Bevara och restaurera den biologiska mångfalden", återställ och förbättra ekosystemtjänster och främja en hållbar användning av naturresurser.

Mossagården

Mossagården anser att de fem fokusområdena passar engagemangen inom Mossagårdens natur- och hampastiftelse – med tillhörande bolag Mossagården Eko AB och ideella förening ekobonden.se – ypperligt.

Naturvårdsverket

Målen är övergripande och därmed vaga. Det är angeläget med en målnivå som är möjlig att följa upp, såsom vad ska göras, av vem och till när, och som konkreta projekt och samarbeten kan kopplas till. Det finns en viss vaghet i vad som kan eller skulle kunna göras i framtiden. Strategin listar många exempel på möjliga arbetsområden. Finns det mer av utfästelser från inblandade skulle det stärka ansökan.

Privatpersoner

En privatperson har skickat in en synpunkt om att lägga till aktiviteter under fokusområde 2 kring hållbar vattenförbrukning riktat mot alla som förbrukar dricksvatten, både privatpersoner, lantbrukare (som använder dricksvatten till bevattning) och företag.

En annan privatperson skriver att "populärt utåt, och i strategin, är det bra att övergripande framhäva det unika/specifika och inte enbart lista en detaljerad lista och konstatera att det finns höga värden. Det blir lite som att beskriva en person utifrån typ av skor, hur nagelbanden ser ut och färgen på håret – man får inte riktigt en känsla för vem personen är. Jag tycker att det kontrastrika är spännande i området. Stad och land, glest och tätt, slätt och skog, mängden av arter men några rödlistade..."

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det föreslagna biosfärområdets organisation och färdplan framåt är väl beskrivna och väl genomarbetade. Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen.

RÅSK

RÅSK anser att det är positivt att "Fantastiska besöksmål och tillgängligt friluftsliv" finns med som ett av fem fokusområden.

SLU-Partnerskap Alnarp

SLU:s verksamhet och forskning och utbildning understödjer samtliga fokusområden som också ligger väl i linje med SLU:s särskilda sektorsuppdrag.

HaV

Områdets vattenmiljöer uppmärksammas som viktiga kärnmiljöer och av avgörande betydelse för den ekologiska, sociala och ekonomiska utvecklingen. Vi ser särskilt positivt på de två fokusområdena "Välmående ekosystem och rik biologisk mångfald" samt "Smart förvaltande av vårt viktiga vatten". Samordning av fokusområdena behövs så att den integrerade och avrinningsområdesbaserade förvaltningen av vattenmiljöerna inkluderar naturvärden och biologisk mångfald samt de åtgärder som krävs för att bibehålla och höja områdets naturvärden.

Bedömning och förslag

Bedömning

Strategin utgår från Unescos färdplan för biosfärområden *A New roadmap for the Man and the Biosphere* som gäller till år 2025. De mål som finns i strategin är direkt översatta från målen i Unescos färdplan och bör därför inte ändras innan färdplanen gör det.

Naturvårdsverket påtalar att det skulle stärka ansökan om det fanns mer av utfästelser om framtida arbete från fler inblandade aktörer än kommunerna. Strategin är dock inte bindande, vilket innebär att det är upp till var och en att jobba gentemot strategin och implementera det i sina planer och program. Det är därför svårt att vara mer konkret än de möjliga arbetsområden som listas i strategin.

Förslag

Eftersom Storkrikets strategi ändå kommer att behöva revideras i samband med att färdplanen ses över, föreslås att det huvudsakliga arbetet med att tydliggöra mål och fokusområden görs i samband med det. Enklare ändringar kan dock göras i formuleringarna av fokusområdena eftersom de är specifika för Storkriket. Av den anledningen har formuleringen av fokusområde 2 ändrats till "Smart vattenhantering" i enlighet med yttrandet från Kävlingeåns vattenråd. Övergripande upplägg och struktur för dokumentet med strategin har också reviderats efter samrådet för att tydliggöra relationen mellan mål och fokusområden. Likaså har huvudsakliga utmaningar kopplade till områdets unika värden formulerats i strategin, för att stärka den röda tråden mellan den och ansökan. Översättningen av mål 3 har också reviderats för att komma ifrån begreppet "biologisk mångfald- och hållbarhetsvetenskap", vilket Eslövs kommun påtalade som problematiskt. Aktiviteter kring hållbar vattenförbrukning riktat mot alla som förbrukar dricksvatten (privatpersoner, företagare, lantbrukare med flera) har lagts till inom ett möjligt arbetsområde under Fokusområde 2.

2.4 Finansiering

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter på Storkrikets förslag till finansiering: Dalby byaråd, Eslöv kommun, Lunds kommun, Malmö stad, Mossagården, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige och Naturvårdsverket.

Dalby byaråd

Att endast ca 10 % (400 tkr av 3700 tkr) kommer att användas till verksamhetsstöd är problematiskt. En större andel av medlen borde gå till externa aktörer.

Eslöv kommun

Eslövs kommun understryker vikten av att biosfärområdet söker externa medel för att kunna växla upp den kommunala och nationella finansieringen. För att det ska vara möjligt krävs att Storkriket har en tillräcklig grundfinansiering. Eslövs kommun bedömer att förslaget till grundfinansiering är rimligt men att det är viktigt att föra en dialog för att säkerställa att det finns en tillräcklig finansiering över tid.

Lunds kommun

Lunds kommun framhåller att, i det fall Storkriket söker eller avsätter medel för att anlägga fysiska åtgärder, så måste även medel för underhåll och drift beräknas och ingå i ansökningar/budgeteringar. Bedömningen är att den bas som de kommunala bidragen ger innebär en nödvändig stabilitet för arbetet med biosfärsområde Storkriket. Det finns dock en risk att budgeten inte medger personalresurser i den omfattning som krävs för att genomföra det mångfacetterade uppdrag som arbetet innebär.

Malmö stad

Malmö stad påtalar i sitt yttrande att biosfärområdet och dess tillhörande organisation kommer att fungera som en arena för samverkan med fokus på att testa ny kunskap och praktisk tillämpning för att hitta ett hållbart samspel mellan människan och lokala naturvärden. Förutom medel för att finansiera projekt-kontoret förväntas biosfärområdets organisation söka projekt- och externfinansiering. I detta avseende bedöms biosfärområdet kunna gynna en fortsatt utveckling av Malmö stads mark i redan pågående riktning. Finansiella medel till forskning, projekt och samverkan kan bidra positivt till fortsatt hållbar utveckling. Malmö stad förutsätter att införandet av Biosfärområde Storkriket inte kommer att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Mossagården

Mossagården önskar att det fanns en finansieringsmodell som inkluderar stöd för att gynna en tillväxtresa för hållbara organisationer inom Storkriket, det skulle till exempel finnas en gemensam ansökningsinstans för att söka medel för hållbara samhällsutvecklingar inom satsningen.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det anses mycket positivt att organisationens budget- och personella resurser är av en dimension som troligen ger goda förutsättningar för att nå de ambitioner som deklarerats. Hybridorganisationen är ett intressant grepp. Det behöver vara tydligt hur ansvarsfördelning och inflytande i organisationen regleras, liksom finansieringen. Finns grundläggande avtal eller avsiktsförklaring mellan kommuner och eventuella andra ingående parter?

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket nämner i sin ansökan att det är oklart om kommunernas bidrag och deltagande framöver är säkrade genom avtal. Tydligare förslag och exempel på hur de utmaningar vad gäller höga målsättningar, relativt små resurser samt svårigheter att få långsiktiga engagemang (sammanfattas på sida 113 i ansökan) ska hanteras, exempelvis fler utfästelser från fler aktörer, skulle stärka ansökan.

Naturvårdsverket anser vidare att det är en förutsättning att det finns avtal om kommunernas del i grundfinansieringen. Detta för att ge arbetet långsiktighet samt möjlighet att aktivt arbeta med att ta in projektmedel som växlar upp grundfinansieringen. Med tanke på att det är ett särskilt fokus på kultur som stödprocess kan kanske fler finansiärer vara tänkbara.

Bedömning och förslag

Bedömning

Vad gäller Naturvårdsverkets yttrande om kommunernas deltagande finns det i dag ett avtal som löper under kandidaturen. Däremot är inget avtal säkrat från det att Storkriket blir ett biosfärområde. Förslag på budget f.r.om 2025 och organisation finns i ansökan.

400 tkr ska gå till föreningen, det är inte de totala resurserna som kommer föreningen till del, utan resurserna som går till anställda på biosfärverksamheten kommer delvis också gå till föreningen. Detaljer kring detta behöver formuleras i samband med att man arbetar vidare med stadgar, avtal, roller o.s.v. i organisationen. De 400 tkr kommer förhoppningsvis att kompletteras av externa medel/olika källor. Hybridorganisationen möjliggör finansiering från olika källor. De resurser som

läggs på biosfärkansliet är en basnivå för att kunna hålla ihop den breda organisation som utgör biosfärområdet.

Lunds kommun påtalar i sitt yttrande att budgeten riskerar att inte medge personalresurser i den omfattning som krävs för att genomföra det mångfacetterade uppdrag som arbetet innebär. Det stämmer att biosfärområdets breda uppdrag och mångfacetterade organisation innebär behov av personella resurser. Budgetfrågan kan därför behöva komma att justeras över tid, enligt kommunernas gemensamma önskan, i syfte att säkerställa en stabil grund och ett långsiktigt hållbart arbete inom Storkrikets organisation.

Vad gäller önskemål om en gemensam ansökningsinstans för att söka medel för hållbara samhällsutvecklingar är bedömningen att det blir upp till biosfärområdets förening att bestämma hur medlen ska delas ut.

Biosfärområde Storkriket kommer inte att få några negativa ekonomiska konsekvenser för Malmö stad.

Förslag

Inga åtgärder föreslås.

2.5 Biosfärområdets namn

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter beträffande avsnittet Namn: Lantmäteriet och Öveds byaförening.

Lantmäteriet

Lantmäteriet menar att det är lämpligt att projektet/aktiviteten får ett namn som kan användas som, och därmed blir, ett ortnamn. Som ortnamn anser Lantmäteriet att Storkriket inte är en lämplig namnkandidat. Storkriket kan framstå som ett kommersiellt namn, något som Lantmäteriet och Isof (Institutet för språk och folkminnen) avråder från. Lantmäteriet påpekar även att kombinationen stork och riket inte förekommer tidigare i hävdvunna namn eller som lexikaliserad sammansättning i allmänspråket. Storkriket saknar även en lokalisering faktor som gör det svårt att tyda vart området är beläget.

Öveds byaförening

Öveds byaförening föreslår att området istället heter Vombsjösänkan, Vombsjöområdet eller använder sig av kronhjorten eller fladdermöss som bas för namnet. Öveds byaförening är inte odelat positiva till Storkprojektet och anser det därför olyckligt om projektet blandas ihop med biosfärområdet.

Bedömning och förslag

Bedömning

Tidigare kallades biosfärområdet Vombsjösänkan, men när områdets gränser ritades om, och kom att inkludera hela Lund, Sjöbo och delar av Eslöv, ansågs Vombsjösänkan inte längre vara ett passande namn för biosfärområdet. Man fick även som rekommendation av den nationella biosfärkommittén att arbeta med relationen mellan stad och land, något som även det motiverade ett namnbyte. Vombsjösänkan (som redan är ett geografiskt område) är till stor del skyddad natur och namnet förmedlar därmed inte relationen mellan stad och land. Valet av storken som symbol för biosfärområdet baseras på den namntävling som utlystes, men även den historia som storken berättar om området.

Fram till 1800-talet var storken ett vanligt inslag i det skånska landskapet, men som ett resultat av ett förändrat landskap med bland annat utdikade våtmarker häckade det sista storkparet 1954 i just Storkriket, innan storken försvann från både det skånska och svenska landskapet. I slutet på 1980-talet började Naturskyddsföreningen och Skånes ornitologiska förening ett projekt för att få tillbaka Storken i det skånska landskapet och 2014 såg vi för första gången sedan 1954 hur ett vilt storkpar häckade i Storkriket. Sedan dess har antalet vilda storkar ökat och är idag en vanlig syn i området. Storkriket och dess namn är alltså i grund och botten en historia om relationen mellan människa och natur, och hur vi som människor påverkar naturen och kan utrota en art, men faktiskt också kan lyckas få tillbaka arten igen.

Vad gäller lexikaliseringen av namnet är det svårt att hävda annat än vad Lantmäteriet skriver, det stämmer att Storkriket inte är ett lexikaliserat ord. Däremot är det vanligt i området att använda sig av ett ord som innehåller stork som både bebyggelsenamn och naturnamn. Nedan finns exempel hämtade ur Skånsk ortsnamnsdatabas.

Bebyggelsenamn från området:

Storkahuset, Storkaplan, Storkabacken, Storkareden

Naturnamn från området:

Storkaflo, Storkåkern, Storkajorden, Storkkärret, Storkens jord, Storkäkran, Storkarännorna, Storkalyckan, Storkaäng, Storkalyckan, Storkamossen, Storkarna, Storkboet, Storkahult, Storkaplanen, Storkabäcken.

Förslag

Efter utvärdering och dialog med involverade aktörer föreslås att inte genomföra någon ändring vad gäller det föreslagna namnet på biosfärområdet. Namnet är väl lokalt förankrat genom äldre

bebyggelsenamn och ortsnamn från området samt genom storkens synlighet i landskapet. Storken utgör också ett positivt symbolvärde för området då aktörer har lyckats få Storken tillbaka till landskapet.

Arbetet med att ta fram en logga för biosfärområdet pågår då den nuvarande endast är temporär. Loggan skulle om önskan finns kunna visa på en geografisk anknytning till de tre kommunerna (Lund, Eslöv och Sjöbo) för att på så vis förtydliga var biosfärområdet ligger.

2.6 Universitet och forskning

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter vad gäller ansökans beskrivning av relevant forskning: Lunds universitets centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC), SLU- Partnerskap Alnarp och Nationella biosfärprogrammet.

Lunds universitets centrum för miljö- och klimatvetenskap CEC

Centrum för miljö- och klimatvetenskap ser mycket positivt på ansökan och bildandet av biosfärområdet Storkriket och fokuserar i sitt remiss-svar på beskrivningen av forskning vid och samverkan med Lunds universitet. Vi anser att beskrivningen av relevant forskning generellt begränsas till sådant som bedrivs inom Storkrikets gränser och därmed lämnar ute mycket av den tvär- och transvetenskapliga forskningen – till exempel om hållbar markanvändning. Det begränsade sättet att beskriva relevant forskning innebär även att värdet av forskningsområden BECC och MERGE, liksom dess nybildade profilområden om naturbaserade lösningar, inte framstår som den stora tillgång för samverkan som de faktiskt är. Vi skulle även vilja lyfta samverkansplattformen LU Land – Markanvändning för en hållbar framtid, som är unik när det gäller att angripa temat hållbar markanvändning på ett sektors- och ämnesövergripande sätt. Genom att arbeta över disciplins-, aktörs- och sektorsgränser angrips utmaningarna utifrån olika vinklar och perspektiv och innefattar både ekologiska, ekonomiska och samhällsvetenskapliga frågeställningar.

Ansökan hade även vunnit på att integrera en del av de landvinningar som gjorts sedan Millenium Ecosystem Assessment och TEEB när det gäller förståelse och beskrivning av ekosystemtjänster. Vidare beskrivs ekosystemtjänster i ansökan separat för olika sektorer vilket gör att man inte fullt ut tydliggör värdet av en landskapsansats inom Biosfärområdet. Ansökan skulle också ha vunnit på att ta hänsyn till den utveckling som skett inom IPBES, den internationella mångfaldspanelen, när det gäller att fånga de komplexa värdena av biologisk mångfald och ekosystemtjänster/naturnyttor. Beskrivningen av indikatorer för ekosystemtjänster som används för att utvärdera biosfärområdets tre funktioner bevara, utveckla, stödja (avsnitt 12.2, s 107–110, tabell) borde kopplas till ett resonemang om svårigheten med att använda indikatorer, men är annars rimlig med tanke på vilka data som finns.

SLU – Partnerskap Alnarp

Huvudbudskapet i remissvaret är att SLU:s forskning, utbildning och miljöanalys har hög relevans för att tillvarata möjligheterna genom bildandet av biosfärområdet Storkriket. I ansökan ges dock inte en heltäckande bild av relevant verksamhet.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Biosfärrådet identifierar den tydliga anknytningen till närliggande forskningscentrum och universitet som en av områdets styrkor och noterar med glädje att ett forskarråd etablerats och att gemensamma projekt redan är igång och under utveckling. I kapitel 16.1.3 som handlar om hur biosfärområdet kan stödja forskningsinfrastruktur, kan biosfärområdets roll att mäkla kunskapsbehov med forskningsintresse tydligare beskrivas.

Bedömning och förslag

Bedömning

Storkriket har en fantastisk bredd av forskning, både i området och i närhet till området. Ansökans avgränsning till forskning inom Storkrikets gränser och avgränsning kring beskrivning av universitetens verksamhet är enbart till för att sätta någon typ av begränsning för denna ansökan. I det dagliga arbetet kommer dock inte detta begränsa eller hämma arbetet utan forskning långt utanför Storkrikets gränser kan hjälpa till att hitta lösningar här. Vad gäller forskningsområdena BEEC, MERGE så finns de kort nämnda/beskrivna i kapitel 3.3, 4.7 och 16. Däremot finns inte någon information om det nybildade profilområden om naturbaserade lösningar i ansökan.

Sättet som ekosystemtjänster beskrivs i ansökan utgår från hur Unescos ansökningsformulär är utformat, vilket gör det svårt att förändra beskrivningen utifrån läsbarhet. Tyvärr är ansökan gedigen, och på vissa ställen upprepande, men den utgår helt från de frågorna som ställs av Unesco. Vad gäller landvinningarna samt svårigheter gällande indikatorer så är det bra synpunkter men ingenting som efterfrågas av Unesco och har därför inte redovisats i ansökan.

Förslag

Lägg till information om Lunds universitets nya profilområdet om naturbaserade lösningar under kapitel 16 samt ange länkar i ansökan till de officiella hemsidorna för forskarområdena BECC (Biodiversity and Ecosystem services in a Changing Climate) och MERGE (Modelling the Regional and Global Earth system).

Ingen förändring föreslås att göras vad gäller kapitlet om ekosystemtjänster.

2.7 Zonering

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter vad gäller zoneringen av området: LRF, Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

LRF

LRF ställer sig kritisk till zonindelningen och ansökans syn på hur den ska hanteras. De anser att det är viktigt att de olika områdena inte hindrar framtida utveckling utan att det finns möjlighet för företag inom området att kunna växa och utvecklas utan att hämmas. Att rita in nya kartskikt skapar mer oro och osäkerhet än nytta samt skapar frågor kring vad dessa områden kommer att innebära. LRF anser att kärn- och buffertområden inte behöver grupperas då det redan

finns bestämmelser i området och vill förutom det poängtera att det är endast den svenska lagstiftningen som gäller i dessa områden. Det är viktigt att biosfärområdet inte tillför ytterligare regler eller krav. Utvecklingsområdet motsätter sig däremot LRF. Genom att rita in ett utvecklingsområde på en så stor del privatägd mark skapas en stor osäkerhet på vad som kan komma att gälla. LRF anser därför att man bör plocka bort utvecklingsområdet från ansökan, då det finns en rädsla bland medlemmarna att deras brukande kommer att påverkas negativt om det skapas ett biosfärområde. Det finns en rädsla att trots att biosfärområdet ej kan stifta nya skydd så kan myndigheter använda biosfärområdet som argument för ytterligare tvingande skydd.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Det nationella biosfärrådet och Biosfärkommittén poängterar att det är en del kärnområden som gränsar direkt till områdets yttre gräns. Dessutom har vi en del kärnområden som ej är omgärdade av buffertzonen. Det nationella biosfärrådet och Biosfärkommittén rekommenderar därför att ansökan motiverar varför zoneringsplaneringen avviker från Unescos generella zoneringsprincip eller att en justering sker av zoneringsplaneringen.

Sydvatten

Enligt yttrande ligger delar av Sydvattnets verksamhet utanför biosfärområdets föreslagna kärnområde. På grund av den regionalt viktiga dricksvattenproduktionen i området anser Sydvatten att även resterande delar av Sydvattnets markinnehav bör ligga utanför det utpekade kärnområdet.

Bedömning och förslag

Bedömning

För att bli utnämnda till biosfärområde av Unesco finns det ett krav på att lämna in en karta som redovisar zoneringsplaneringen av området. I ett tidigt stadium av processen, då det tilltänkta biosfärområdet var begränsat till Vombsjösänkan, gavs rekommendationen om att utöka området. Detta delvis för att Vombsjösänkan till stor del består av skyddad natur. Syftet med biosfärområden är att arbeta med hur vi människor kan leva och bruka marken, utan att förbruka de resurser vi har, och därmed behöver området innefatta annat än skyddade områden. Lantbruket är en viktig del av området och i att främja hållbarhet i området, både ekologisk, ekonomisk och social. Precis som LRF påpekar i sitt yttrande innebär zoneringsplaneringen inga nya juridiska krav eller skyldigheter, och kan inte heller göra det i framtiden, inte för någon verksamhet. Det är helt enkelt endast en kartanalys/klassificering som görs för att visa Unesco att vi i området både har skyddad natur och andra marker/områden med människor och verksamheter. Naturvårdsverket skriver så här "Beslut om biosfärområden ger i sig inte ett skydd i juridisk mening. Det ger inte heller några inskränkningar av eller utökade krav på befintliga skyddade områden"¹.

Zonindelningen i kärnområden, buffertområden och utvecklingsområden bygger på befintligt svenskt regelverk och skyddsstrukturer och är en metod som svenska biosfärområden använder

¹ Naturskyddsverket [Biosfärområden \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se) (hämtad 2023-12-11)

sig av. Områdets kärnområden sammanfaller med idag befintliga och lagenligt skyddade områden: kulturresevat, ramsarområden, nationalparker, naturreservat, natura 2000-områden och biotopskydd.

Eftersom alla kärnområden enligt Unescos riktlinje ska omringas eller gränsa till buffertzoner, vilket de svenska biosfärprogrammets påvisar i sitt yttrande, och det inte är fallet i remissförslaget så har ett förslag till revidering av zoneringskartan gjorts. Att några kärnområden (skyddade områden) i ansökan och i Storkriket inte omringas eller gränsar till buffertzoner beror på Storkrikets mosaikartade och befolkningstäta jordbrukslandskap med öar av lagligt skyddad natur i ett högproduktivt brukat landskap. Områden som är buffertzoner i Storkriket är vattenskyddsområden, strandskydd, riksintressen för kulturmiljövård, riksintressen för friluftsliv och naturvård, naturvårdsområden, landskapsbildskydd och naturminne.

Det svenska biosfärprogrammet har också synpunkter kring att vissa kärnområden ligger vid biosfärområdets yttre gräns. Detta beror på att Storkriket valt att sätta sin yttre gräns vid Lund och Sjöbo kommuns administrativa gränser och inte vid de skyddade områdenas gränser.

Resterande yta, som inte ingår i kärnområden eller buffertzoner, utgörs av utvecklingsområden. De flesta tätorter, både stora som små, ingår i utvecklingsområdet liksom stora arealer jordbruksområden. Markägare styr planering och utveckling av biosfärområdets utvecklingsområde enligt svenska lagstiftning (miljöbalken, plan- och bygglagen m.fl.).

Förslag

De kärnområden som inte omringas eller angränsar till buffertzoner föreslås att tas bort.

För att svara på det svenska biosfärprogrammets kommentar kring att kärnområden ligger i utkanten av Storkrikets utbredningsområde föreslås att en motivering till detta presenteras i ansökan. För att tydliggöra, föreslås vidare illustrera detta genom en karta där det är synligt att kärn- och buffertområdena "går in" i närliggande kommuner.

I övrigt görs inga ändringar vad gäller zoneringsplaneringen eller utbredningsområdets storlek (se även kapitel 2.2).

2.8 Övriga synpunkter och redaktionellt

Inkomna synpunkter

Följande aktörer har lämnat synpunkter som inte har passat enligt ovan tematisering och därmed klassats som övriga synpunkter: Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige, Mossagården, privatperson, Öveds byaförening, LRF, Naturskolan i Lund, SLU-Partnerskap Alnarp och Dalby byråd.

Ett stort antal aktörer har därtill lämnat redaktionella synpunkter som ej redovisas här.

Programkommittén Biosfärprogrammet Sverige

Programkommittén för Biosfärprogrammet Sverige anser att remissversionen av Storkrikets Unescoansökan är gedigen, välskriven och väl genomarbetad. Den samlade bedömningen är att området har goda förutsättningar för att bli ett biosfärområde. Det är mycket bra att redan nu planera för ett Biosfärcentrum eller informationsnoder eftersom det är viktigt att biosfärområdenas verksamheter förankras till platser.

Det föreslagna biosfärområdet är ett intressant område som lyfter dynamiken mellan storstad och land, odlingsmark och hållbar livsmedelsförsörjning, mellan känsliga naturområden och ökad tillgänglighet till friluftsliv och mycket mer. Biosfärrådet anser att Storkriket har god potential att bli ett fint komplement till andra biosfärområden i Sverige.

Det föreslagna biosfärområdet lyfter kulturdimensionen som en stödprocess och en mekanism för att lösa hållbarhetsutmaningar. Detta är ett pionjärt angreppssätt där Storkriket kan vara modell för andra biosfärområden i världen. Kommittén instämmer med Biosfärrådet att fokus på kulturdimensionen är innovativt och fördömligt liksom fokus på existentiell resiliens. Beröringspunkter till andra Unescokoncept i Sverige kan förtydligas för att ytterligare stärka ansökan (kreativa städer, Södra Ölands odlingslandskap, immateriella kulturarv och Unescoprofessurer).

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket gör den samlade bedömningen att Storkriket har goda förutsättningar att bli ett biosfärområde. Grundläggande för biosfärområden är att biologisk och kulturell mångfald ska bevaras samtidigt som social och ekonomisk utveckling gynnas. Dokumentationen i ansökan är omfattande och ger en bild av ett område rikt på natur- och kulturmiljövärden, en bred kunskapsbas samt ett stort och brett lokalt engagemang som lett fram till beslutet om att vilja bli biosfärområde. Biosfär Storkriket kan genom utvecklade arbetssätt, metoder och erfarenheter fungera som modell och inspiration för andras hållbarhetsarbete. Ansökan är omfattande, väl genomarbetad och tyder på ett gediget förarbete. Samspelet mellan stad och land samt kultur som stödprocess utmärker Storkriket jämfört med andra svenska biosfärområden och kan därmed bli ett värdefullt tillskott i biosfärprogrammet.

Mossagården

Det är roligt med Storkrikets satsning inom området. Jag har tidigare lämnat synpunkter som biosfärorganisationen har lyssnat på och tagit till sig, upplägget har ändrats p.g.a. mina synpunkter vilket jag är tacksam för. Ändå så skulle man önska sig större engagemang inom Storkriket, något får mig att känna och tycka att om vi kan dela visioner på riktigt skulle satsningen kunna falla mer väl ut, med kortare ledtid.

Öveds byaförening

Det krävs givetvis mat och dricksvatten till invånarna och där ser vi en styrka i vårt framtida biosfärområde med sin stora livsmedels- och dricksvattenproduktion. Kanske kan vi i området bli självförsörjande på fler livsmedel och vara ett "välfungerande modellområde för hållbar utveckling" med minskade livsmedelstransporter. En positiv åtgärd för biosfärområdets vattenkvalitet, som vi landsbygdsbor bidrar med är förbättringen av de enskilda avloppen. Många minireningsverk har installerats under senare år. I ansökan saknas information om områdets mjölkproduktion. Tambin och honungsproduktion har vi inte heller hittat i texten, fast det borde vara bra för området.

Privatperson

Genomgående ställs jordbruk mot hållbar utveckling, och beskrivs som klimatskadligt. Samtidigt frikopplas hästnäring från jordbruket och framställs som enbart nyttigt. Hästnäring har en stor klimatbelastning, framför allt avseende

transport, foder och gödsel. Svenskt jordbruk, även när det bedrivs intensivt, drivs med stor hänsyn till klimat samt alltmer preciserat.

LRF

LRF funderar på vad den direkta vinsten för jordbruket är med ett biosfärområde. Detta framgår inte i ansökan. Det står tydligt att biosfärområdet är positivt för turism, rekreation och friluftsliv. Men om satsningen ska bli attraktiv för alla är det inte endast turism och friluftsliv som ska gynnas. LRF hade velat ha konkreta exempel på hur biosfärområdet kommer ge nytta och vara attraktivt för lantbruksföretagen i området. Vad vinner man som lantbruksföretagare på att ens mark hamnar inom ett biosfärområde?

Den stora förvåningen som LRF möts av i ansökan är just stadens krav på landsbygdens utveckling, men otroligt få tankar kring städernas och tätorternas utveckling och möjliga potential för att nå målen. Inte heller några tankegångar kring vad staden behöver bidra med för att landsbygden ska utvecklas. Det finns ingen kritisk granskning av vilka möjliga hot som stadens delar kan orsaka i biosfärområdet. Exploatering nämns kortfattat, men LRF ser mycket större och fler hot än så. Bland annat så står städer och tätorter för läckage av olika typer av föroreningar, bland annat genom reningsverk. Dessa hot finns inte med i texten. Det finns inte heller någon större analys kring vad ökad turism och friluftsliv kan medföra på naturen. I och med detta så ger inte ansökan en likställd bild av området, vilket är mycket olyckligt. Samtidigt blir vikten av gemensam plattform och förståelse än mer tydlig då det är ett väldigt tydligt stadsperspektiv som framhålls i ansökan.

I bevarandet läggs fokus på arter, naturtyper och mångfald. Det som saknas är bevarandet av just jordbruksmark. Det är ett hot idag, att allt mer jordbruksmark försvinner, vilket också leder till minskad biologisk mångfald. Jordbruksmarken ersätts av bland annat bostadsområden och annan infrastruktur. LRF hade även velat se detta fokus när det kommer till bevarande. Begreppen Utveckla och Stödja låter allt mer framåtsyftande och känns rätt kopplat med tanke på biosfärområdets syfte. Tyvärr känns däremot kopplingen för utveckling och stödandet mest vara riktat till friluftsliv och insatser i naturen samt forskning.

Det LRF kan sakna i remissen är förtydligandet av skogarnas värden i området. Detta hade kunnat bli tydligare, samt vad skogsbruket vinner på och vilken nytta blir av ett biosfärområde.

SLU – Partnerskap Alnarp

Under rubriken Odlingsmark och kulturlandskap beskrivs jordbrukets användning av odlingsmarken i stor utsträckning utifrån den negativa miljöpåverkan som produktion av mat, biobaserade material och bränslen kan leda till. Utveckling av kunskap, nya metoder och teknik lägger grunden till en hållbar utveckling avseende alla tre hållbarhetskriterierna. Ökad produktion av livsmedel är i linje med Sveriges livsmedelsstrategi och också en nödvändighet ur ett beredskapsperspektiv som på senare tid av förklarliga skäl blivit alltmer uppmärksammat.

Naturskolan Lund

Jag har tittat på Remiss: Biosfärområde Storkrikets ansökan till Unesco. Det är spännande läsning i ansökan om att bli ett Biosfärområde. Det var intressant att läsa om projektet Ung SciShop. Jag tycker att ni ska lyfta fram vad som kom fram hos unga i projektet mer i ansökan på sidan 197. Det är viktigt att lyfta fram vad unga i Biosfärområdet tänker kring vad de gillar idag och hur de ser på sin framtid och vad de saknar i området. Kanske kan enkätsvar från unga i Lunds kommun användas från Lunds kommuns där över 1100 svar kom in till arbetet med Översiktsplanen användas? <https://lund.se/download/18.28cce54618a26403ef0f700/1693573336802/Rapport%20dialog%20med%20barn%20och%20unga%202022-2023.%20230901.pdf>

Dalby byaråd

Den lokala demokratin behöver stärkas i samhället i stort och även inom det föreslagna biosfärområdet. Vi föreslår att lokala föreningar lyfts fram som en grundläggande del av lokalsamhället och som bärare av demokratiska värderingar. Som en liten anmärkning fann vi att ordet demokrati bara nämns 7 gånger i ansökan. Demokrati är en nödvändig aspekt i hållbar utveckling som förtjänar större utrymme. Vi i Dalby Byaråd kan bistå med hjälp och information kring hur man söker medel till projekt kopplade till Storkriket. Vi kan även bidra genom att skapa forum för diskussioner mellan medborgare och makthavare.

Bedömning och förslag

Bedömning

Biosfärprogrammet anger att beröringspunkter till andra Unescokoncept i Sverige kan förtydligas för att ytterligare stärka ansökan. Det stämmer att det redan idag finns flera beröringspunkter till andra Unescokoncept kopplat till Storkriket och det är något som kan utvecklas i ansökan.

Flera aktörer (LRF, SLU- Partnerskap Alnarp, privatperson) har synpunkter kring att jordbruk och livsmedelsproduktion i ansökan ställs emot hållbar utveckling, och att det beskrivs som miljöskadligt. En aktör anger att hästnäringen frikopplas och framställs som enbart nyttigt. Livsmedelsförsörjningen är nödvändig för vår överlevnad och jordbruken bidrar mycket till både ekonomisk tillväxt och social hållbarhet. Vad gäller den ekologiska hållbarheten så bidrar också jordbruken och hästnäringen bland annat genom att hålla landskapet öppet och gynna biologisk mångfald. Men både hästnäringen och jordbrukssektorn bidrar också till miljöföroreningar i form av till exempel näringsämnesläckage och utsläpp av koldioxid. Mycket arbete har genomförts och teknikutvecklingen har spelat en viktig roll för att minska utsläppen men mycket kvarstår också att göra. Detta är inget unikt för den gröna näringen utan är genomgående i hela vårt samhälle. Det är viktigt att både de positiva och negativa aspekterna lyfts i ansökan och att de är i balans. Biosfärområdets syfte är inte att ta ställning till målkonflikter utan att vid behov vara en arena för att hitta lösningar.

Både LRF och Öved byaråd lyfter att det finns en skevhet i ansökan och att det finns väldigt lite kring vad staden ska bidra med för att utveckla landsbygden. De menar att ansökan främst har fokus på stadens krav på landsbygdens utveckling. Det är sant att ansökan främst handlar om landsbygden och om de unika landskapsvärden som Storkriket besitter, såsom fantastisk jordbruksmark, vattenproduktion, biologisk mångfald och kulturlandskap etc. Det är också kring dessa unika värden som möjligheter och utmaningar beskrivs, främst kopplat till verksamheters positiva och negativa effekter på landskapet (turism/besöksnäring (15.2) och jordbruk (15.3), hästnäring, skogsbruk, solkraft och vindkraft, täktverksamhet och vattenverksamhet (15.4)). Unesco har tagit fram rubriksättningarna i ansökan med fokus på turism och jordbrukssektorn,

d.v.s. det finns endast en begränsad möjlighet att lägga fokus på stadens påverkan på landsbygden, främst under kapitel 3.2.2, 15.4.

Vad gäller LRF:s synpunkt kring odlingsmarkernas stora bevarandevärde lyfts det bland annat inledande i kapitel 3.1.1: *“Storkriket har ett utbredd kulturlandskap och en av de främsta jordbruksmarkerna i Sverige, och odlingsmarken är därmed ett av de största bevarandevärdena som området har, utifrån framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning”*. I ansökans kapitel nr 14.1 så ses en möjlighet att komplettera texten som handlar om odlingsmark. Kapitel 14 i sin helhet har dock mycket fokus på arter, naturtyper och mångfald vilket beror på frågeställningarna i ansökan, utformad av Unesco. Detsamma gäller för kapitel 16 ”stödja”, där rubriksättningarna i ansökan främst avgör vad som presenteras (forskning och övervakning, utbildningsinsatser, bidrag till världsnätverket, interna och externa kommunikationskanaler). Under rubriken ”bidra till världsnätverket”, 16.3, finns jordbruket med som ett möjligt exempel där Storkriket kan bidra med exempel på lösningar till det globala nätverket.

LRF frågar sig vidare vad den direkta vinsten är för den gröna näringen med ett biosfärområde samt önskar ett förtydligande av skogens värde i området. Det finns inget utrymme att ge svara på den första frågan i ansökan och görs därför här. Det finns många frågor och utmaningar i dagens samhälle som är komplexa och går över kommun-, verksamhets- och sektorsgränser. Utmaningarna går helt enkelt inte att lösa på annat än på systemnivå eller genom samverkan mellan många olika sektorer. Biosfärområdet som innovationsarena mellan tre kommuner, och många aktörer både på lokal och nationell nivå, med koppling till forskning och utbildning, har potential att hitta lösningar och driva innovationen framåt. I de svenska biosfärområdena finns många exempel på hur man har hittat lösningar och samverkansmöjligheter inom den gröna näringen. I Biosfärområde Vänerskärgården och Kinnekulle har man till exempel samarbetet kring hållbart fiske. Biosfärområde Östra vätternbranterna har arbetat med projektet ”Tackakött” som handlar om att stimulera till mer lokalt producerat kött och i Voxnadalens biosfärområde har samarbetet inom skogsnäringen resulterat i Voxkedjan. Detta är några exempel på samarbeten och resultat inom de gröna näringarna i svenska biosfärområden. Beroende på vilka typer av frågor som LRF:s medlemmar i Storkriket vill engagera sig i finns flera potentiella vinster för sektorn, såväl ekonomiska, sociala eller ekologiska. Vad gäller LRF:s fråga om skogens värde så lyfts skogen på ett stort antal platser i ansökan, men främst under kapitel 3.1.3, 11.6.6, 12.1.6, och 14.1.

Vad gäller frågan från Öveds byaförening kring Storkrikets mjölkproduktion och honungsproduktion så är det två viktiga näringar i Storkriket. Antalet honungsproducenter finns det bristfällig statistik över men antalet mjölkkor i området finns att hitta via Jordbruksverkets statistikdatabas. I Storkrikets tre kommuner är Sjöbo den kommunen med flest mjölkkor (4 267

år 2020) följt av Eslöv (1 801 st år 2020 (i hela kommunen)) samt Lunds kommun som hade 0 mjölkkor rapporterade år 2020.

Naturskolan i Lunds önskar lyfta fram resultat ur projektet UngSci Shop tydligare. Vi håller med om att ungdomar är en viktig och prioriterad målgrupp. Projektet UngSci Shop pågår för fullt och ännu finns inga sammanfattande resultat. När detta finns tillgängligt kommer mer presenteras på Storkrikets hemsida. Enkät svar från unga i Lunds kommun, vilken Naturskolan refererar, till är användbara för det framtida arbetet inom Storkriket.

Dalby byråd anger i sitt remissvar att den lokala demokratin i samhället behöver stärkas. När det gäller demokrati spelar biosfärområden en viktig roll på flera olika sätt (se nedan) och även om ordet demokrati inte finns angivet på många ställen i ansökan så speglar ansökan och förslaget i sin helhet demokratiska värden.

Biosfärområden främjar principen om lokalt deltagande och invånarna i området ska ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet på olika sätt. Ett grundläggande inslag i biosfärområdets förvaltning är deltagandet av olika intressenter, inklusive lokalsamhällen, myndigheter, forskare och näringsliv (se förslag på Storkrikets organisation 17.1.8). Biosfärområden ska också fungera som utbildningscentra och främjar kunskapsdelning. På så sätt gynnas demokratin, genom att öka medvetenheten och kunskapen hos invånarna om hållbar utveckling. Biosfärområden strävar ofta efter att utveckla lokalt baserade och hållbara ekonomier. Detta kan inkludera främjande av småskaligt jordbruk, ekoturism och andra lokala näringsverksamheter (ett exempel på detta i Storkriket är det pågående projektet "vår plats i biosfären" som finns beskrivet under kapitel 3.2.1). Genom att stödja lokalt näringsliv bidrar biosfärområden till ekonomisk demokrati på lokal nivå.

Förslag

För att förtydliga Storkrikets koppling med andra Unescokoncept, i enlighet med biosfärprogrammets yttrande, föreslås läggas till ett textavsnitt under kapitel 3.2.

För att få in mer information om den positiva utveckling som har skett inom jordbrukssektorn föreslås att information om teknikutvecklingen inom jordbrukssektorn läggs till under kapitel 3.2 och 15.3.1

För att bemöta remissynpunkterna kring att stadens påverkan på landsbygden inte är tydlig i ansökan föreslås att en rubrik med beskrivning av verksamheter som påverkar landsbygden läggs till under kapitel 15.4 i ansökan (Bebyggelse/urbanisering och infrastruktur).

För att trycka på jordbruksmarkens bevarandevärde i ansökan föreslås texten utvecklas under kapitlet 14.1 (bevara). Under kapitel 16.1 (stödja) föreslås inga ändringar utifrån ovan

kommentarer. Ingen förändring föreslås heller genomföras relaterat till en efterfrågan om utökad beskrivning av skogens värde.

Enligt Öveds byaförenings synpunkt kompletteras ansökan med statistik kring antal mjölkkor i området under rubrik 15.3.0.

Inga förändringar föreslås genomföras under kapitlet 17.3.3 kring resultat inom projektet UngSci Shop då dessa inte ännu finns tillgängliga.

Inga förändringar föreslås göras i förhållande till Dalby byråds kommentarer kring att demokratiska värden i samhället behöver stärkas. Biosfärområdets utveckling kommer gynna den lokala demokratin på flera olika sätt.